

2017 | 2 **VPWinfo.nl**

Kwartaalblad van **VPW Nederland** Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht | T 06 48 15 12 89 | E info@vpwinfo.nl | I www.vpwinfo.nl

Preken
met
passie

VPW Nederland

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

De kracht van de preek

De kracht van preken zit niet in het overtuigen maar van het getuigen. Het fundament is die Alomvattende, Schepper; die voor mij wel samenvalt met en gepersonifieerd is in de figuur van Jezus. Het preekgestoelte is bij wijze van spreken dan ook een ultieme plek om tijdens de viering hiervan kond te doen. Niet omdat ik mezelf zo graag hoor spreken maar juist omdat ik in die boodschap geloof. Ik vind het wel dat het een opgave is en een uitdaging om steeds opnieuw zonder sleets te worden dit verhaal aan de man en de vrouw te brengen. Preken is namelijk een afspiegeling van wat Jezus in zijn leven deed: soms onderwijzen, soms vermanen, soms een arm om iemand's schouder leggen, soms gewoon stil zijn en meelopen. De kunst van het preken zit vooral in de wijze waarop ik erin slaag om het hart van mijn toehoorders te raken, te openen zodat zij hun keuzes kunnen maken, leren te begrijpen en er naar mogen handelen. Het is dan ook jammer dat de hiervoor bestemde kerkgebouwen steeds leger raken. Maar viereen kun je overal, ook buiten de muren. Ik vind wel dat deze boodschap van waaruit we leven in onze tijd veel preekvaardigheid van de voorgangers vraagt. Of je nu pastoraal werker of gewijd priester of diaken bent. Deskundige is hiervoor wel gevraagd. Je kunt je er niet meer van af maken met een theoretische beschouwing of een verhaal dat over de hoofden van mensen heen gaat. Van ons mag verwacht worden dat wij verbinding kunnen maken tussen het (gelovig) staan in de wereld en de evangelische boodschap. Op theorie alleen maken mensen geen keuzes. Mensen zitten bovendien niet te wachten op loze praatjes...op een vos die een passie preekt. Het gaat om geloofwaardigheid en herkenbaarheid waarbij de kracht van een goede preek ligt in de ontvankelijkheid ervan.

Ina van de Bunt Koster, voorzitter

• Redactie VPWinfo.nl
Jan Franken (hoofdredacteur), Mirjam Dirx,
Jan Houben, John Mersel, Geert Rozema,
Jeroen van Lente
• Redactiesecretaris
Mirjam Dirx
't Vaartje 112, 5165 ND Waspik
T 0416 - 312385 / 06-444 60 207
mirjamdirx@kpnplanet.nl

• Grafisch ontwerp
Jeroen van Lente Grafisch ontwerper
Tielekeshoeven 32, 5242 KB Rosmalen
T 06 28 15 20 30, E jeroenvanlente@msn.com
• Druk Drukkerij DekkersvanGerwen, Den Bosch

Foto's van de auteurs en foto's bij artikelen zijn door de betreffende auteurs aangeleverd.
Foto omslag: Levi Xu (Stocksnap), pagina 9: Jeroen van Lente, pagina 18/19: Catharijneconvent.

Contributie

- De VPW kent maar één hoofdtarief waaraan alle andere bedragen zijn ontleend: € 140.
- De contributie bedraagt € 140 voor wie 0,7-1 fte en € 70 voor wie tot 0,7 fte werkt. Onder dat laatste vallen ook de gepensioneerden.
- Omdat het alléén voor pastoraal werk(st)ers in loondienst mogelijk is de contributie te verrekenen met hun brutoloon, worden zij voor een hoger bedrag aangeslagen, maar feitelijk hebben zij een voordeel van enkele euro's.
- Vrienden van de VPW en studenten betalen een aangepast bedrag.
- De letters A, B, C, D, DP (P voor gepensioneerden) en E zijn van belang voor de administratie en staan

- op de betalingsstrook vermeld en verwijzen naar deze tabel.
- Contributies gelden voor een heel kalenderjaar.
- Individuele aanpassingen zijn mogelijk bij bijzondere arbeidsomstandigheden of indien men in de loop van het jaar lid wordt. In onze statuten wordt een opzeggertijd van een maand aangehouden.
- Iedereen die meer wil geven dan de gevraagde contributie-bijdrage kan dat als schenking fiscaal verrekenen, ook gepensioneerden (ANBI regeling).
- Ons rekeningnummer is NL38 INGB 000 303 72 79 t.n.v. VPW Nederland. Vermeld altijd: 'Contributie' en het factuurnummer.
- Wij stimuleren periodieke overschrijvingen van de contributie.

	Pastoraal werk(st)ers	Priester of diaken	Gepensioneerd
0,7 - 1 fte	A Netto € 134,- (bruto € 200,-)	B € 140,-	DP € 70,-
tot 0,7 fte	C Netto € 67,- (bruto € 100,-)	D € 70,-	DP € 70,-
Elders vakbondslid	D € 70,-	D € 70,-	DP € 70,-
	Vriend € 75,-	E Student € 15,-	

Organisatie VPW Nederland

- Secretariaat VPW Nederland • J. Franken (beleidsmedewerker), Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht 06 48 15 12 89, janfranken@vpwinfo.nl
- Dagelijks bestuur
- H.J.M. v.d. Bunt-Koster (voorzitter), Nijverheidsstraat 22, 7621 TM Borne, 074 - 2670406
- M.D. Dijkman (vice voorzitter), Kerkstraat 19, 6041 AC Didam, 0316 - 295 606, vice-voorzitter@vpwinfo.nl
- J. Deckers (secretaris), Sophiastraat 1, 5671 XJ Nuenen (040-2845855), j.deckers@onsnet.nu
- T. Halin (penningmeester), Kikkerveen 405, 3205 XD Spijkenisse, penningmeester@vpwinfo.nl
- Algemeen Bestuur • H. Berbé, H.J.M. v.d. Bunt-Koster, M.D. Dijkman, W. Hacking, T. Halin, G.M.H. Kamsma-Kunst, H.J.M. Kint-van Os, G. Prevoo, J. Rens, vacature.
- Financiële administratie • Guus Prevoo.
- Landelijke Commissie Rechtspositie (LKR) • M. Bruijns, G. Damen, G. Dieteren, J. Franken, L. Geurts (voorzitter), T. Halin, J. Rens, H. van Schalkwijk, W. Vroom, N. van Waterschoot (FNV).
- Website www.vpwinfo.nl • P. Gabriël, webmaster.

VPW's

- VPW Den Bosch • Secretariaat VPW Nederland, Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, 06 48 15 12 89, denbosch@vpwinfo.nl
- VPW Breda • Secretariaat: F.M. Vermeulen, Florahove 24, 4702 EZ Roosendaal, 0165 - 53 45 06, breda@vpwinfo.nl
- VPW Groningen-Leeuwarden • Secretariaat: N. Bouma, Trambaan 15, 9251 LZ Burgum, 0511 705 336, groningen-leeuwarden@vpwinfo.nl
- VPW Haarlem-Amsterdam • Secretariaat: H.J.M. Kint-van Os Triade 45, 1901 GW Castricum, 06-24 60 38 29 / 025 169 046 kikikint@xs4all.nl
- VPW Limburg • Secretariaat: P. Linders, Stichting Groenewold, Roermond, 077 - 354 66 89, limburg@vpwinfo.nl
- VPW Rotterdam • Secretariaat: H.J.T. Dam, Parallelweg 5, 2951 BS Alblasterdam, 06-12374002, rotterdam@vpwinfo.nl
- VPW Utrecht • Secretariaat: Chr. Kantoci-Janssen, Bussloselaan 17-A, 7383 AG Bussloo-Voorst, 0571-261914, utrecht@vpwinfo.nl

Verzoek aan onze leden!

Als er iets verandert in uw gegevens wilt u dan zo vriendelijk zijn dit door te geven aan ons secretariaat: Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht of info@vpwinfo.nl. Denk daarbij aan • Adresgegevens • Verandering van werkkring of werksort • Arbeidsduurverandering (bijvoorbeeld van full-time naar half-time) • Het overgaan van studentlid naar werkend lid • Het met emeritaat gaan.

INHOUD

Hoewel er in het dagelijks taalgebruik aan het woord een eigen klank wordt gegeven (“Pa, zit niet zo te preken!”; het ‘voor eigen parochie preken’, een ‘donderpreek’ houden), is de preek een heel eigen instrument in het pastorale werkveld. Het is hét moment waarop je als pastor je in de openbaarheid verhoudt met Schrift en traditie, met je publiek en vragen van de samenleving én met je eigen spiritualiteit.

Vier pastores namen de uitdaging aan om vanuit hun eigen praktijk te mijmeren over hoe zij Schrift en actualiteit, eigen publiek en kerkelijke traditie, en eigen inzichten met elkaar in verband brengen in hun preken. Victor Bulthuis en Fons Litjens vonden een metafoor, die zij beide nauwkeurig uitplozen.

Het levert twee verrassende, verschillende verhalen op. Wim van Reen blikt terug op een concrete preek, aan de hand waarvan hij zijn manier van werken uitlegt. Tot slot laat Eric van Rosmalen zien waar een aalmoezenier op uitzending mee te maken krijgt als het om preken gaat. Over dit alles laat Joke Brinkhof haar licht schijnen in het reflectie-artikel. Wat preken en meerkeuzevragen met elkaar te maken hebben, zal daar vanzelf duidelijk worden.

DE PRAKTIJK

- 4 De predikant als sommelier**
Victor Bulthuis
- 6 De predikant als bruggenbouwer**
Fons Litjens
- 8 Al doende preken**
Wim van Reen
- 10 Preken op uitzending**
Eric van Rosmalen

DE REFLECTIE

- 12 Preken in overweging**
Joke Brinkhof
- 19 Veel draagvlak voor één landelijke VPW**

DE RUBRIEKEN

- 15 Gelezen**
Altijd hetzelfde lied
150 psalmen bewerkt en toegelicht
Joke Litjens
- 16 Nieuws uit de VPW-en**
Jan Franken
- 18 Op stap naar...**
Maria in het Catharijneconvent
Marian Geurtsen
- 20 Column Rob Lijesen**
Triduum ‘Sacrum’!

Intervisie pastorale beroepskrachten voor VPW-leden

Samen met anderen nadenken en ervaringen uitwisselen over je werk, over je pastorale beroepspraktijk in je parochie in een ver-trouwde en veilige omgeving. Onder deskundige begeleiding en met een bepaalde regelmaat. Dat is wat VPW Nederland en de VPW in het bisdom je aanbieden van september 2017 - april 2018.

Werkwijze

Aan de hand van concrete casussen uit het werk ingebracht door jou en je collega's wordt er

nagedacht en gesproken over je eigen pastorale handelen. In overleg met de intervisiegroep worden verschillende werkvormen gebruikt om tot diepgang in het gesprek te komen. De groeps grootte is tot 5 personen (exclusief de begeleider).

Frequentie en duur

Op een in overleg met de deelnemers gekozen dagdeel wordt er gedurende 3 uur met elkaar aan een of meer casussen gewerkt. We doen dat eenmaal per

6 weken. Op een plaats die ook in onderling overleg gekozen wordt (waarbij we rekening houden met een plaats waardoor de reisduur per deelnemer zo beperkt mogelijk is). In totaal 6 keer.

Kosten

Kosten per deelnemer: €160,-.

Opgave

Voor 1 augustus per mail aan: janfranken@vpwinfo.nl

De predikant als sommelier

“Als de Schrift een goede belegen wijn is, dan is de predikant de sommelier. In een restaurant heeft deze tot taak wijnen en spijsen met elkaar te verbinden. Als predikant zoek je naar verbinding tussen de vreugdewijn van de Schrift en de spijs van het menselijk leven. Voor wie dat wat al te bourgondisch in de oren klinkt: in het evangelie verricht Jezus zijn eerste wonderteken door op een bruiloft water in wijn te veranderen en strooit Hij naar hartenlust met wijnmetaforen. In die geest denk en spreek ik graag”, aldus Victor Bulthuis.

Een sommelier herkent de diverse tonen in een wijn en probeert de smaakpapillen van de gast daarvoor ontvankelijk te maken. Een fles zal hij nooit ineens leegschinken. Alles met mate. De ontvankelijkheid van de gast staat immers centraal. Voor een predikant is dat niet anders. Je probeert je gehoor ontvankelijk te maken voor de rijkdom die in een tekst verborgen ligt. Maar die schenk je met mate, niet alleen om die rijkdom niet te verkwisten maar ook om rekening te houden met wat je gehoor kan opnemen.

De ontvankelijkheid
van je gehoor
staat centraal

Ontkurken Soms moet je wrikken om een fles wijn open te krijgen. Het is de kunst om dat met beleid en vooral geduld te doen. Anders zal óf de helft van de kurk in de hals blijven steken zodat de wijn in de fles achterblijft, óf er komt zoveel kurk in de wijn terecht dat deze ondrinkbaar wordt. Met de Schrift is het niet anders. Als je niet het geduld kunt opbrengen om toegang te vinden tot de tekst die voor je ligt, als je jezelf met geweld toegang wilt verschaffen, als je er op voorhand een boodschap uit wilt persen die in jouw straatje past, dan zal de tekst zich niet ontsluiten. Of hij raakt zozeer vermengd met je ongeduld, onbegrip en onkunde dat ze nergens naar smaakt.

Kies een goede kurkentrekker. Niet zo'n hypermodern geval dat het werk voor je doet, zodat de kurk als vanzelf uit de hals glijdt. Neem een ouderwets exemplaar, waarbij je je eigen kracht moet gebruiken en het aankomt op de juiste dosering daarvan. Het is verleidelijk om bij de ontsluiting van een Schrifttekst voor de weg van de minste weerstand te kiezen. Een makkelijk weg te slikken, zalvend commentaartje dat je ergens op internet hebt opgepikt. Een stokpaardje dat je ooit hebt gevonden en dat je al jarenlang berijdt. Een nieuwsbericht dan? Prima, als het ook echt actueel is in de zin dat het mensen op of onder de huid komt. Kies hoe dan ook voor de weg van de meeste weerstand, want die zal jou en je gehoor het meeste opleveren.

Proeven Sommige wijnen smaken je niet direct. Ze hebben tijd nodig voor ze je smaakpapillen strelen. Als sommelier leg je je daarbij niet neer. Je proeft en blijft proeven, tot je een weloverwogen smaakoordeel kunt vellen. Maar het kan gebeuren dat sommige wijnen je blijven tegenstaan. Raak dan niet gefrustreerd, maar accepteer het. Ook de Schrift bevat de nodige wrange

teksten die nooit zoet zullen smaken, hoe vaak je ze ook in de mond zult nemen. Erken dat, jegens jezelf en je gehoor: je wordt er als predikant alleen maar geloofwaardiger door. Maar laat het uiteindelijke oordeel aan je gehoor over.

En toch: durf te vertrouwen op je persoonlijke oordeel. Zoals er geen objectieve kwalificatie van een wijn mogelijk is, zo laat de Schrift zich evenmin objectief beoordelen. Uiteindelijk kun je de ander slechts bereiken door middel van datgene wat je zelf geproefd hebt. En hoe vaker je proeft, hoe meer je proeft. *Übung macht den Meister*. En wees eerlijk: zoals je een goede wijn allereerst voor jezelf drinkt, zo preek je toch allereerst tegen jezelf? Gewoon, omdat het proeven van de Schrift een onmisbaar stuk van je leven is geworden. Zoals Meester Eckhart in een van zijn preken zegt: “Wie deze preek verstaan heeft, gun ik het graag. Wanneer niemand hier geweest zou zijn, had ik hem voor dit offerblok moeten houden.”

Voorproeven Zoals gezegd stemt de sommelier de wijn af op de geserveerde spijs. Als predikant doe je niet anders. In een weekendviering, waarin je gehoor divers is en je te maken hebt met verschillende hoofden en evenzovele zinnen, schenk je andere wijn dan bij een doop, een huwelijk of een uitvaart. Teksten die je met kersverse ouders, zenuwachtige trouwlustigen of bedroefde nabestaanden hebt uitgezocht en die je samen met hen hebt voorgeproefd, zodat je al een beetje weet

hoe ze zullen smaken. Op zondag is dat anders. Met zo'n divers gehoor is het lastig voorproeven, als je daarvoor al de tijd zou hebben. Bovendien kun je op grond van het leesrooster de teksten niet naar believen kiezen. Godzijdank niet. Want zou ik zelf mogen kiezen, dan zou het gedaan zijn met de rijkdom van de Schrift. Sommige teksten zouden op de plank blijven liggen, terwijl andere tot vervelens toe uit de kast zouden worden getrokken. Net zoals er wijnen in mijn kelder liggen die allang aangesproken hadden moeten worden, terwijl ik andere zo vaak schenk dat ze bijna niet meer smaken. Hoe weldadig is het daarom om te moeten proeven van dat wat ik niet zelf heb uitgezocht. Voor mezelf en voor mijn gehoor.

Soms voel ik me een sommelier die verbonden is aan een wijngids. Want ik houd er rekening mee dat ik buiten het kerkgebouw meer gehoor heb dan erbinnen. Als medewerker van het *Werkboek voor Zondagsliturgie* van Gooi & Sticht en het *Tijdschrift voor Verkondiging* schrijf ik met regelmaat preekvoorbeelden waarvan ik hoop dat ze collega's en parochiële vrijwilligers zullen smaken en hun een voorproefje mogen geven van de rijkdom van de Schrift. Maar altijd in de hoop dat ze deze vreugdewijn op hun eigen manier zullen schenken. Als sommelier neem je andermans recensies tenslotte ook niet over.

Victor Bulthuis

parochievicaris samenwerkende parochies St. Benedictus & De Levensbron

DE PRAKTIJK

De predikant als bruggenbouwer

Veertig jaar geleden is Fons Litjens als theologiestudent begonnen incidenteel te preken in zijn thuisparochie en in een verzorgingshuis. Nu vraagt hij zich af wat zijn dorpsgenoten en de bewoners van het huis vonden van die piepjonge predikant. “Zelf had ik nauwelijks een idee van wat er in mijn gehoor omging; ik was te veel bezig met het verhaal dat ik wilde vertellen”.

Uitvaarten Dat preken is doorgegaan tot op de dag van vandaag. Op dit moment ben ik als parochiepastor bijna elke zondagochtend aan het woord en daarnaast nog regelmatig tijdens een uitvaart in de kerk of het crematorium. Vooral aan de uitvaartpreken besteed ik veel aandacht. Meteen na het gesprek met de familie ga ik zitten om een overweging te schrijven bij een Bijbeltekst, die mij tijdens het gesprek in gedachten kwam. Soms omdat deze tekst aansluit bij de levensvisie van de overledene. Soms omdat ik vermoed dat deze nabestaanden op dit moment in deze concrete si-

“Als jij preekt, ga ik het bijna nog geloven ook”. Dat laatste overkomt me zelf soms ook, omdat ik ook tegen mezelf preek.

tuatie deze boodschap nodig hebben. Na al die jaren durf ik meer vrijmoedig te spreken over bepaalde aspecten van iemands leven, maar ook over de hoop op eeuwig leven. Preken tijdens een uitvaart vind ik een grote uitdaging, omdat het gehoor op dat moment zeer gemengd is. Niet-kerkelijke mensen laten mij soms na afloop weten dat ze zich hadden ingesteld op een lange, saaie en nietszeggende katholieke kerkdienst, maar verrast waren door de overweging. Een oude dame, van wie ik intussen drie zussen heb begraven, liet mij bij een toevallige ontmoeting op straat weten: “Als jij preekt, ga ik het bijna nog geloven ook”. Dat laatste overkomt me zelf soms ook, omdat ik ook tegen mezelf preek.

Eén aspect De laatste jaren ga ik steeds korter preken en beperk ik mij tot één aspect uit één van de drie lezingen die door het katholieke leesrooster worden aangeboden. Ik wordt daarbij geleid door iets wat ik in de afgelopen week heb gehoord, heb meegemaakt of ergens heb gezien of gelezen. In dat kader gaat een woord van Jezus plotseling spreken, als bevestiging of als een kritisch tegenover. Mijn exegetische voorbereiding beperkt zich meestal tot dat ene aspect; mijn docenten exegetische draaien zich nu misschien om in hun graf. Soms betrek ik er een beeld bij, een schilderij of een foto, die ik via de beamer in de kerk kan laten zien. Dat beeld trekt de aandacht en geeft een focus.

Humor Van de klassieke retorica heb ik geleerd dat je als predikant de aandacht van je gehoor moet vangen. Ik heb de gewoonte om de preek te beginnen met iets, waarvan mensen soms denken: Waar gaat dit nou heen? Preken die beginnen met de woorden ‘zoals u zojuist in het evangelie gehoord heeft...’ kunnen mij zelf doorgaans niet boeien. Ook merk ik dat humor

welddig en relativerend kan werken. Van de kerkvader Augustinus heb ik geleerd vragen te stellen, waarvan je weet dat die onder je gehoor leven. In het verzorgingshuis reageren bewoners soms ongeremd op zulke vragen.

Bruggenbouwer Alle jaren door heb ik regelmatig twijfels gehad over het effect en het nut van preken, zeker nu het aantal kerkgangers steeds kleiner wordt. Vaak moet ik op zondag, wanneer ik mijn preek in de vroege morgen nog eens doorlees, enige weerstand bij mezelf overwinnen. Dan komen vragen op als: Zijn de woorden niet te groot en te mooi? Kan ik dit uit mijn mond krijgen? Hebben deze mensen hier iets aan? Is dit de boodschap van het evangelie of heb ik te veel verdund? Deze twijfels hebben iets te maken met hoe ik naar mezelf als predikant kijk. Ik wil een bruggenbouwer zijn tussen de Bijbelse verhalen en de katholieke traditie aan de ene kant en de levenssituatie van de mensen die in de kerk zitten aan de andere kant. Al heel lang is mijn ervaring dat het water tussen beide oevers breed en diep is. De meeste kerkgangers zijn door de secularisatie heen gegaan en houden vele slagen om de arm als het gaat om hun geloof in God. De doorgaans oudere kerkgangers hebben grote behoefte aan bevestiging van hun geloof in een tijd die zeer religie-kritisch is. Tot op de dag van vandaag ben ik vooral een catechetische predikant geweest, die probeert de kloof tussen geloof en leven te overbruggen door bepaalde din-

Fons Litjens

Diaken van het bisdom Haarlem-Amsterdam en parochiepastor in het Samenwerkingsverband Meerliede (Haarlemmerliede, Halfweg-Zwanenburg, Spaarndam en Vijfhuizen)

DE PRAKTIJK

gen uit te leggen, door mensen gevoelig te maken voor de symbolische betekenis van verhalen en het mysterie van hun eigen leven. In deze stijl van preken ben ik sterk beïnvloed door mijn leermeesters in het pastoraat, die naast het pastoraat in het onderwijs werkzaam waren.

Ik merk dat humor

welddig
en relativerend
kan werken

Woord van God De laatste tijd merk ik dat ik meer en meer beïnvloed raak door de methode van de Ignatiaanse meditatie of de Ignatiaanse methode van bidden met de bijbel. Die ziet de Bijbeltekst als ontmoetingsplek, waar het woord van God op dit moment in deze concrete situatie tot mij persoonlijk gericht wordt. Wat zegt God mij nu in dit verhaal, en hoe reageer ik? Het is niet aan mij als predikant om te zeggen wat dat dan is; als ik dat al zou kunnen. Mijn taak is misschien niet meer of minder dan mensen te helpen om open te staan voor de stem van God op dat moment en in ontmoeting te gaan. Deze benadering brengt met zich mee dat ik onbevangener over God spreek en dat ik de lezingen weer uitdrukkelijker ga zien als het woord van God voor mij en voor jou, hier en nu. Preken zie ik als een essentieel onderdeel van mijn pastorale werk: een uitdaging om woorden te geven aan het goede nieuws in de context van de huidige cultuur en tijdgeest ten dienste van deze concrete groep van mensen.

Al doende preken

Een beeld, een zin, een gedacht, een Bijbelse figuur in een verhaal kan voor Wim van Reen soms genoeg zijn om een preek te maken. Een bijzondere ervaring uit zijn loopbaan illustreert zijn soms speelse, associatieve manier van werken. “Wees gerust, dit komt niet altijd voor en ook niet altijd goed uit de verf. Soms ben ik ook maar een saaie verteller, waarbij kerkgangers graag een dutje doen”.

Een jong stel wilde gaan trouwen. Ze hadden mij gevraagd om – naast de officiële kerkelijke getuige – voor te gaan in hun huwelijksviering en de overweging te verzorgen. Het stel maakte deel uit van het jongerenkoor van de parochie. Hij was de dirigent en zij een zangeres.

Jongleren Ik was in die tijd veel bezig met jongleren. Ik trachtte mij daar wat in te trainen. Ik vond het leuk om ballen in de lucht te houden. Jongleren hielp mij om de zinnen te verzetten. Soms zorgde het voor ruimte in mijn hoofd en hart. Ik kreeg er inspiratie van voor overwegingen. Nadat ik gevraagd was door het aanstaande bruidspaar, kreeg ik het idee met mijn prille jongleren iets te doen in de huwelijksviering. Zou het mij lukken om – voor een deel zonder woorden – jonglerend iets te vertellen over het huwelijk tussen man en vrouw? In het jongerenkoor zat een zanger, die als clown kinderfeestjes verzorgde. Ik kwam met hem aan de praat over het jongleren. Hij was daar bedrevener in dan ik. Ik heb hem gevraagd samen met mij in de huwelijksviering te jongleren. Hij was daar wel voor in. Maar toen begon het werk pas. Er moest geoefend worden. Ik wilde namelijk dat hij en ik tegenover elkaar zouden gaan staan. We zouden op enkele meters afstand van elkaar blijven. Ieder zou voor zichzelf en

samen met de ander jongleren. Het waagstuk was om elkaar de ballen toe te gooien, terwijl het jongleren bleef duren. Zie daar, wat had ik mijzelf op de hals gehaald. De uitdaging was geboren. Gedurende zes woensdagmiddagen zouden wij als jongleerpartners tegenover elkaar staan. In de hoop om te gooien en vangen en gooien en vangen. Het werd de eerste weken echter vooral gooien en oprapen, opnieuw beginnen, gooien en oprapen. Om moedeloos van te worden, zo traag als het jongleren naar elkaar vorderde.

Relatie leren In het oefenen in gooien en oprapen, en af en toe gooien en vangen en weer bukken en oprapen, rijpte in mij de gedachte aan de overweging. Wil je een relatie opbouwen, wil je met elkaar samen verder, dan gaat dat met vallen en opstaan, met oprapen en opnieuw beginnen. Maar ook vertrouwen op je partner, dat hij of zij ook het beste met jou voor heeft. Simpelweg, omdat je van elkaar houdt en dat je de ander aanvaardt als deze, met alle tekorten en talenten. Vertrouwen op de ander, vraagt van mij om te leren los laten wat van mij is. Het vraagt om mijzelf en wat van mij is toe te vertrouwen in en aan de handen van de ander. En van de ander wordt hetzelfde gevraagd. Na zes weken oefenen, waren de clown en ik in staat om

Wim van Reen

pastoraal werker in de regio
Rucphen

DE PRAKTIJK

gedurende korte tijd vlekkeloos te jongleren. We gooiden voor onszelf de drie ballen in de lucht, en terwijl we dat bleven doen, vlogen de ballen ook over en weer naar elkaar. Geven en ontvangen, en daarbij letten op je eigen zaak, op de zaak van de ander en de zaak van ons samen. Voorwaar, een tafereel waar de Schepper om zou glimlachen.

Het ging om
de metafoor
die in de lucht hing

Huwelijkspreek De huwelijksdag brak aan. De zanger-clown stond in het koor en ik ging voor in de viering. Het moment van de overweging kwam dichterbij en mijn zenuwen zetten hun beste beentje voor. Daar stond ik met klamme handen van het zweet. Helemaal niet goed voor het jongleren. Ik was bang, dat ik niets meer zou klaarspelen. Een bijkomend gegeven was, ik had weliswaar geoefend, maar nooit met gebedsmantel. Er was zorg om de wapperende mouwen die als stoorzender zouden opspelen. Alles stond voor mij in het teken van: God zegen de greep. Het huwelijkspaar zat in hun stoelen te stralen en waren wellicht in blijde verwachting van enige stichtende woorden van mij over hen en over hun huwelijk. Ik liet hen weten, nog niets over het huwelijk te willen vertellen. Ik wilde het hen laten zien.

Ik nodigde mijn jongleerpartner naar voren en samen balden wij ten overstaan van bruid en bruidegom. Waar ik eerst nog vreesde voor een technisch werp-debacle, kon mij dat nu niet meer zoveel schelen. Het ging namelijk niet erom of wij goed zouden jongleren. Het ging helemaal niet om mij. Het ging om de metafoor die in de lucht hing. Die af en toe van de vloer geraapt moest worden. Terwijl wij zo heen en weer gooiden, stonden de mensen in de banken te juichen bij dit schouwspel. Na een minuut of twee gaf ik mijn partner een teken, dat het voldoende was. Applaus viel ons ten deel. Het was mij er niet om te doen, maar mijn ego wist wel beter. Ondertussen kon ik even op adem komen en mijn zenuwen konden ontspannen. Ik heb in enkele zinnen nog iets teruggehaald van onze werpmetafoor en kort iets verteld over het huwelijk. Over vertrouwen op jezelf en op de ander en op wat je samen hebt, leren loslaten, fouten mogen maken, elkaar vergeven telkens weer, wat gevallen is oprapen, elkaar nieuwe kansen bieden. Als je dat kunt, kun je heel wat ballen in de lucht houden.

Preken op uitzending

In de afgelopen 18 jaar ging aalmoezenier Erik van Rosmalen mee op uitzending naar Bosnië, Afghanistan (Kaboel en Kandahar), Sardinië (in het kader van de Libië crisis) en het Midden Oosten vanwege de strijd tegen IS in Irak. Hij vergezelde verschillende detachementen die opdracht hadden om op de een of andere manier te werken aan bevrijding, stabilisatie of opbouw van het betreffende land. “Hoe richt je het woord tot uitgezonden militairen?” was de vraag waarover hij zijn gedachten liet gaan.

Vieren op uitzending De centrale tent, waar de militaire briefings zijn, de bijeenkomsten van recreatieve aard en als huiskamer functioneert gedurende de avonden, is ook de ‘kerk’-tent.

Op zondagochtend komen er tussen de dertig tot zeventig militairen naar de bezinningsdienst. Steevast begint zo’n dienst met klassieke muziek. Tijdens deze muziek ontsteekt iedereen een waxinelichtje met het thuisfront in gedachten. Het zijn vaak ontroerende momenten, want hoe gemotiveerd men ook is, het gemis van partner en gezin is juist dan zeer voelbaar. De wekelijkse bezinningsdienst is het moment dat er een uurtje geen militaire taal gesproken wordt. De mens – met al zijn of haar gevoelens – staat centraal. De opzet is eenvoudig van opzet. Er is een vaste structuur en er is plaats voor diverse soorten van muziek (al dan niet ingebracht door iemand). Ook het moment van napraten hoort er wezenlijk bij. De keuken zorgt dan voor wat blikjes frisdrank en er zijn koeken, soms gebak of wat snoepgoed. Deze eenvoudige opzet is nodig om dat er een zeer divers ‘publiek’ is. Van zeer betrokken kerkelijk tot mensen die voor de eerste keer een dienst meemaken.

Preken Binnen deze setting mag ik preken. Het is goed om te beseffen dat je een gehoor hebt met een heel verschillende achtergrond. Steeds heb ik in mijn hoofd dat de woordkeuze er een dient te zijn die geen ‘geheimen’ of onbegrijpelijke verwijzen heeft naar Bijbelse teksten of woorden.

Uitgangspunt is wel een tekst uit de Bijbel, bij voorkeur het Evangelie. Ik probeer dan in de inleiding de Bijbelse tekst uit te leggen, sommige woorden of uitdrukkingen te verklaren, zodat iedereen een zelfde uitgangspunt heeft.

Actualisatie Het tweede gedeelte van de preek ruim ik in voor een actualisatie. Het land waar we verblijven kan onderwerp zijn. De woestijnomgeving van het Midden Oosten, waar we zelf een aantal maanden mogen verblijven, biedt bijvoorbeeld een mooie gelegenheid om de omstandigheden vanuit de Bijbelse verhalen op te laten lichten. Iedereen weet immers uit eigen ervaring dat de nachten heel erg koud kunnen zijn en dat overdag de temperaturen tot zeer warm kunnen oplopen. Iedereen heeft met eigen ogen gezien dat een ogenschijnlijk dorre omgeving toch heel veel leven in zich verbergt en dat bloemen bij het minste of geringste toch hun kleuren kunnen tonen.

Eric van Rosmalen

Aalmoezenier Koninklijke
Luchtmacht

DE PRAKTIJK

Ook besteed ik in mijn preken aandacht aan dilemma's die er spelen binnen een mandaat of taakstelling van het uitgezonden detachement en de individuele mensen die hun taken daarbinnen moeten uitvoeren. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de mensen die verantwoordelijk zijn voor de bewapening van een F-16. Zij kennen als geen ander de impact van een bom en weten dan ook dat als een F-16 'leeg' terugkomt er in het inzetgebied een grote ravage is met eventuele (vele) slachtoffers. Of ik heb het over respect voor de anderen die op dat moment de 'tegenstander' zijn. Ook hun menselijkheid breng ik onder de aandacht: ook zij zijn mensen die een echtgenote en kinderen hebben.

Soms heb ik het over **respect voor de anderen** die op dat moment de 'tegenstander' zijn

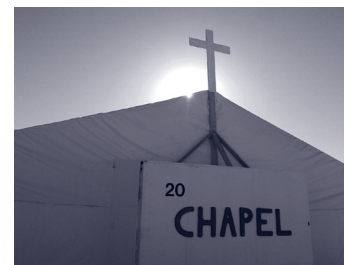
Vaak verwijs ik naar de geschiedenis. Ik breng de duizenden militairen in herinnering die zijn gesneuveld op de stranden van Frankrijk en Italië. De dood heeft geen fraai gezicht. Die onluistert een mens. Maar het waren en zijn wel duizenden en duizenden vaak jonge mensen, die hun leven gegeven hebben voor de vrijheid van vele, hen onbekende mensen. Ook in de geschiedenis van het land waar we op dat moment verblijven, kan ik vaak een uitgangspunt vinden. Dat vraagt wel dat ik in de aanloop naar een uitzending al veel lees en me verdiep in de geschiedenis.

Een bezinningsdienst en haar preek is ook een manier om ter sprake te brengen wat er leeft binnen een detachement. Als je drie, vier of zes maanden met elkaar moet samenwerken, maar vooral voor de uitdaging staat om 24/7 met elkaar te leven, dan gebeuren er vele uiteenlopende zaken: conflicten, moeilijke samenwerkingsverbanden, ongehoorzaamheid, vermoeidheid, buitensluiting, gemis van thuis of zorgen om kinderen of ouders en nog zoveel meer.

Ook kan uit de preek waardering klinken voor het werk dat door de mannen en vrouwen gedaan wordt. Een uitzending is een keten van steeds wisselende detachementen, waar een groep van zo'n honderdtwintig militairen lang en hard werkt, vaak onder moeilijke omstandigheden. Hoe belangrijk is het als dat gezien wordt! Als er met respect en met lof gesproken wordt over de uitvoering, werkt dat vaak hartverwarmend en het motiveert enorm.

Tot slot De Bijbelse verhalen zijn voor mij mooie bronnen. Het is een uitdaging om oude teksten weer tot leven te brengen door ze te actualiseren en ze daarmee dichtbij mijn divers publiek te brengen. Misschien kunnen ze zelfs wel functioneren als inspiratiebron. De vredeswens aan het slot van de viering brengt alles samen: de lijn van de viering, de onderlinge steun en kameraadschap en het doel waarom we daar zijn – namelijk werken aan vrede –, het zit allemaal in die handdruk op het eind.

Mijn ervaring is dat er aandachtig geluisterd wordt. Het is een kritisch publiek, dat graag in de nazit napraat over datgene wat er in de teksten en de preek gezegd werd. Vaak blijkt het als opmaat te werken om eigen ervaringen in te brengen en dan met elkaar de afloop of de gevolgen te bespreken.

Preken in overweging

Een jaar of tien geleden heb ik colleges verzorgd aan de Hogeschool voor Journalistiek. Van journalistiek heb ik weinig verstand, maar ik was dan ook (tijdelijk) docent ‘theologie en cultuur’ om de toekomstige journalisten enigszins vertrouwd te maken met religie en godsdienst in onze samenleving. De afronding van de cursus bestond, naast een werkstuk, uit een tentamen met meerkeuzevragen. Wij, docenten, moesten een overdaad aan vragen aanleveren met vier verschillende antwoorden, waarvan er maar één goed is. Deze vragen gaan in de databank en vervolgens selecteert de computer een aantal vragen en stelt het tentamen samen. Als docent leg je er een vel overheen met gaatjes op de juiste plaats en je ziet zó of de studenten het goede vakje aangekruist hebben. De door de computer gekozen vragen kunnen zodoende net de twintig minst belangrijke items betreffen en enige nuance in goed en fout is er ook niet.

Aan deze ervaring moet ik denken nu ik gevraagd ben iets te schrijven over de praktijk van ‘preken’ die Victor Bulthuis, Fons Litjens, Wim van Reen en Eric van Rosmalen met ons willen delen. Nadenken over preken roept bij mij het verwarrende beeld

op van allerlei meerkeuzevragen waarvan meerdere antwoorden goed zijn. Hebben we het over de preek, de verkondiging, de homilie, de overweging of de meditatie? Gaat het om de katholieke manier van doen of de protestante? De verkondiging in de liturgie door een priester, een pastoraal werk(st)er, een vrijwillig(st)er? En dan nog: wat is een ‘preek’ eigenlijk? Wat wil ik, als predikant, ermee bereiken? Hoe breng ik het over? Wat verwachten de kerkgangers?

Gelukkig stuurt de keuze van auteurs in dit bulletin al enigszins in een bepaalde richting. We hebben het over de katholieke liturgische praktijk – waarbij de luchtmacht-aalmoezenier nog het meest diverse gehoor heeft. En we hebben het over professionals: pastoraal werkers en priesters.

En om het niet nodeloos ingewikkeld te maken: ik heb het op deze plaats over de ‘preek’ zoals die een plaats heeft in een liturgische viering ná de schriftlezingen.

Wat is een ‘preek’?

Een simpele definitie van wat een preek is – in officiële teksten meestal ‘homilie’ genoemd – en waar hij voor bedoeld is, is niet één, twee,

drie voorhanden. De *Inleiding op het altaarmissaal*¹ beveelt de homilie ten zeerste aan om een bepaald aspect van de Schriftlezingen (...) toe te lichten, noodzakelijk om het christelijk leven te voeden en rekening houdend met de toehoorders. Paus Benedictus constateerde dat het echter de prediking

Joke Brinkhof

hoofdredacteur ‘In Uw Midden’ (liturgische uitgaven), docent TST en voorganger in Gravenstate, Franciscanessen van Denekamp

nogal eens ontbreekt aan kwaliteit. Hij benadrukt dat de homilie deel uit moet maken van de liturgie. Dit leidde tot het samenstellen van een *Homiletisch Directorium*² dat verscheen in 2014. Maar hoe een kwalitatief goede preek er dan uit moet zien, maakt het *Directorium* niet snel duidelijk. Ook hier lopen we aan tegen de meerkeuzevraag met alleen al de volgende verschillende goede antwoorden: de homilie moet gebaseerd zijn op een juiste uitleg van de Schrift, bezingt de *Magnalia Dei*, heeft aandacht voor de noden van de gemeenschap en leidt mystagogisch toe naar de eucharistie. En dan lijkt het *Directorium* ook gespitst te zijn op de orthodoxie: de verkondiging in het licht van de leer van de Kerk.

Een ander geluid over de praktijk van de verkondiging komt van Paus Franciscus in *Evangelii Gaudium*³. Hij richt zich weliswaar op de predikant, maar met het oog op de luisteraars. Hij benadrukt het dialogisch karakter van de preek. Het gaat om dialoog tussen God en mens, waarin de predikant de taak heeft deze dialoog vorm te geven. Dat betekent dat de predikant niet alleen weet dient te hebben van Schrift en traditie, maar ook de vertaalslag moet weten te maken in woord en gebaar naar zijn/haar hoorders, het ‘concrete publiek’ zo u wilt. Wat is voor hen van belang, wat spreekt hen aan, hoe verstaan zij het beste de boodschap?

Beide facetten komen samen in dezelfde preek en het is aan de predikant om ze bij elkaar te houden: een preek

met inhoud, die door de kerkgangers ‘verstaan’ wordt en die hen raakt in hun eigen leven en geloven.

Waar word ikzelf aangesproken?

Ga er maar aanstaan als predikant: een behoorlijke uitdaging. Nog voor er één woord verkondigd wordt, heeft zij hij zich al heel wat moeten afvragen. In de praktijkbeschrijvingen van de auteurs zien we daar diverse aspecten van terug.

Om te beginnen met de inhoud. Waar preek je over? Zijn het de Schriftlezingen, de actualiteit, een gelegenheid of

leder op eigen wijze
tonen deze
auteurs zich
de eerste
luisteraar

gebeurtenis? Ook hier moet gekozen worden. Zijn de Schriftlezingen het uitgangspunt, dan komt het allereerst aan op een zelf begrijpen van de teksten. Wat hebben ze mij te zeggen, wat doen ze met me? “Hoe smaken ze mij, hoe leer ik ze – behoedzaam – drinken?”, vraagt Victor Bulthuis zich af. Fons Litjens laat zich gezeggen door de actualiteit, waarin een gedachte, een woord uit de lezingen ineens doorklinkt. De woorden gaan leven, in de preek, voor de kerkganger, maar

allereerst voor hemzelf. “(...) omdat ik ook tegen mezelf preek”, zegt hij. Zo stelt Bulthuis eveneens “dat je toch allereerst voor jezelf preekt”.

Ook de aalmoezenier op missie laat zich leiden door de actualiteit, die hij probeert te verbinden met een evangeliewoord. Een kunst op zich, omdat degenen met wie hij viert lang niet altijd thuis zijn in Schrift en traditie. En Wim van Reen laat zich in zijn voorbeeld leiden door het ‘thema’: een huwelijk. Ieder op eigen wijze tonen deze auteurs zich de eerste luisteraar. Zij interpreteren de Schrift, de actualiteit, de gelegenheid en zullen deze voor hun toehoorders moeten vertalen.

De vertaling

Is het zelf verstaan van waar de preek inhoudelijk over moet gaan een eerste vereiste, onmiddellijk dienen zich volgende stappen aan. Hoe breng ik dat wat voor mijzelf waardevol is, zo onder woorden dat ik de mensen die mij horen ermee bereik en inspireer? Of zoals de sommelier: gaan zij de wijn die ik kan appreciëren óók drinken en lekker vinden? De *Nieuwe Bijbelvertaling* hanteerde in het vertaalproces de stelregel: brontekstgetrouw en doeltaalgericht. Voor de predikant is het niet anders. Zonder de Schrift, de actualiteit of gelegenheid naar je hand te zetten, zul je een vertaling moeten vinden die de doelgroep ook verstaat. Verstaan heeft hier weer veel aspecten. Sowieso moet je te verstaan zijn, letterlijk. Maar ook moet je de kern van je verhaal zó inkleden dat ze op je publiek over-

komt. Maak een keuze uit de waaier van onderwerpen die zich aandienen en houd het daarbij (Litjens). Een kop en een staart aan het verhaal en een heldere opbouw. Geen schrijftaal,

Vat eens in één zin samen

wat je wilt zeggen

maar zinnen die voor je gehoor te behappen zijn. Beeldend. Of zoals Litjens of van Reen doen: met een afbeelding, een uitbeelding. Daarmee dring je soms sneller door tot het hart, zowel dat van de mensen als dat van jouw boodschap. De bijdragen van Bulthuis en van Reen in dit bulletin zijn in zichzelf daarvan al goede illustraties. Maar je kunt nog zulke heldere betogen houden en fantastische voorbeelden geven: sluiten ze ook aan bij je gehoor? Van Rosmalen ziet zich geconfronteerd met jonge mensen die wellicht helemaal niet de vragen hebben die de doorsnee parochiaan heeft. Hij maakt dat duidelijk aan de hand van de zaken die in de gesprekken in en na de bezinningsdienst aan de orde komen. Of is zijn situatie niet zó uitzonderlijk, en neemt de doorsnee predikant te gemakkelijk aan dat hij/zij wel weet wat er speelt onder de kerkgangers? Of dat haar/zijn verhaal voor zichzelf spreekt?

Waar gaat het om?

Ik moet denken aan mijn pastorale training begin jaren tachtig. Om beurten mochten we een preek inbrengen die je gehouden had in je stageparochie. Dan kies je er bijna vanzelf een uit waarover je best tevreden bent. De vraag die dan aan de intervisiegroep gesteld werd was: schrijf in één zin op wat de predikant wil zeggen. Zelden was dat wat de predikant had willen zeggen. Misplaatste tevredenheid dus. Ik heb ervan geleerd om bij het schrijven van een preek, een artikel, een tekst mezelf kritisch de opdracht te geven: “vat nou eens kort, in één zin, samen wat je wilt zeggen”. Dat dwingt je tot eenvoud, beperking, helderheid

en vooral: bescheidenheid. Want ja: er zijn ook foute antwoorden. Het gaat niet om mij, niet om de predikant, maar om het bevrijdend Woord dat verkondigd moet worden. Als exegeet stel ik natuurlijk prijs op een mooie exegetische preek. Ik zit echter niet te wachten op de weetjes, de vondsten of het zwoegen van de predikant, maar op een woord dat mij raakt, mij bemoedigt, troost, hoop geeft, gaande houdt en dankbaar stemt. Om het dan in die ene zin samen te vatten: niet alles is goed, maar wat verkondiging is, is als een meerkeuzevraag met meer dan één goed antwoord.

Neemt de predikant te gemakkelijk aan dat hij/zij wel weet wat er speelt onder de kerkgangers?

Naast de bekende literatuur:

- Jos Moons SJ, **Aantrekkelijk en inspirerend preken, hoe doe je dat?** Bespreking van Evangelii Gaudium en het Homiletisch Directorium & praktische wenken daarbij, in *Communio* 41-1 (2016), 33-44.
- Jos Moons SJ, **De preek: ontmoeting of kerygma?** De visies op verkondiging van *Evangelii gaudium* en het Homiletisch Directorium, in *Collationes. Tijdschrift voor Theologie en Pastoraal* 47 (2017), 90-104.

Voetnoten

- 1 Algemene inleiding Romeins Missaal 2 (1975).
- 2 Nederlandstalige uitgave: Liturgische Documentatie 12, Den Bosch, 2015.
- 3 Nederlandstalige uitgave: Wereldkerkdocumenten 34, Brussel 2014.

Altijd hetzelfde lied 150 psalmen bewerkt en toegelicht

Gerard Swüste

Uitgave Skandalon Vught 2015

ISBN 978-94-92183-10-1

Altijd hetzelfde lied en toch klinkt dit lied zo anders. Deze uitgave is een bewerking naar mijn hart! Wat een goed boek! Direct en nabij van taal, poëtisch en fris. Iedere psalm is een verrassing én herkenbaar en verstaanbaar. Iedere psalm kán je openen naar een beleefde en geleefde ontmoeting met de Levende.

*In het groene gras laat hij me liggen,
aan het water laat hij me tot rust komen.
Levenskracht krijg ik weer,
hij zet me op het goede spoor,
hij maakt zijn naam voortdurend waar.*

Psalm 23, 2-3

De directe taal van Gerard Swüste ver-raadt een geleefde gebedspraktijk van jaren. Ze klinkt vanuit een levende re-latie met God. God is de Levende, Jij. Dit 'Jij' blijft in mijn ogen groots, hui-vingerwekkend én nabij. Het 'Jij' wordt geen moment banaal. Ik ben benieuwd wat lezers ervan vinden die vertrouwd zijn tot 'U' of 'Gij' te bidden.

*Bij jou, Jij, mag ik schuilen;
dat ik niet beschaamd sta,
nooit van mijn leven!*

Psalm 71,1

Gerard Swüste is al jaren één van de voorgangers in de *Dominicuskerk* in Amsterdam. In het verleden was hij een bevlogen hoofd godsdienst radio bij RKK. Een man van het woord. Hij is erin geslaagd om enerzijds dicht-bij de grondtekst te blijven, anderzijds bewerkt hij de psalmen zo dat alle er-varingen en verwarrende gevoelens waaraan wij mensen ten prooi kunnen vallen herkenbaar in taal zijn vervat. Bovendien geeft hij per psalm één pa-gina heldere en goed leesbare uitleg. Hij heeft de grondtekst goed bekeken en slaagt erin niet breedsprakig te wor-den.

Op de website van uitgever Skandalon vond ik een treffende rescensie: "Gerard Swüste biedt in zijn weergave van de Psalmen keer op keer iets ex-

tra's. Dat zit met name in zijn taal die toegankelijk is zonder plat te worden. Mensen die weinig met de oude ge-loofstaal hebben, kunnen aangenaam verrast worden als ze deze teksten onder ogen krijgen. Deze uiterst fraaie bundel leent zich zowel voor persoon-lijk gebruik als voor het vieren van de getijden in kerkelijk verband".

Ik hoor regelmatig van mensen tijdens retraites in een abdij, dat ze zo'n moeite hebben met de daar gehanteerde taal van de psalmen. Ik kan hen deze bundel aanbevelen! Het is goed te gebruiken voor en door gewone men-sen in het dagelijkse, persoonlijke gebed. Daarbij is het geschikt voor de liturgie, ter opening van een bijeen-komst en andere momenten van sa-menkomen.

Dit boek beleeft intussen al zijn vierde druk!

Nieuws uit de VPW-en

■ VPW Limburg

• • • Het afgelopen voorjaar hebben verschillende kringen bijeenkomsten belegd. Zo is de kring van pastoraal werkers/sters in parochieel verband (PIP) weer bijeengekomen. Inmiddels is het een kleine kring van pastores, maar de onderlinge uitwisseling van ervaringen is erg belangrijk. De kracht van het werk zit voor nagenoeg allen in het dagdagelijkse basispastoraat. De ervaren druk – nagenoeg geldend ook voor allen- zit vooral aan de voorwaardelijke kant van de verschillende werkplekken. De formatie die onder druk staat, de tijdelijkheid soms, van werkrelaties.

• • • De groep Emeriti (Nrd.Limburg) ging op bezoek in het nieuwe stadhuis van Venlo. Het gebouw heet een C2C-gebouw te zijn, met een open structuur en gebouwd volgens de laatste innovatieve maatstaven (klimaat, werkplekken, etc.). Men was onder de indruk en voor deze of gene bezoeker aan Venlo toch eigenlijk een must. Dus wanneer u in de gelegenheid bent...

• • • Onze ledenvergadering dit voorjaar heeft inmiddels ook plaatsgevonden. Het was een smalle opkomst, mede vanwege jammer genoeg de vele afmeldingen. De leden hebben alle stukken voor de landelijke ledenvergadering van de VPW ter kennisgeving aangenomen zonder daarover een beslissing te hoeven nemen. Onze afdeling is feitelijk al een volwaardig onderdeel (zoals ook Den Bosch) van

de landelijke vereniging. Voor het thematische deel van de vergadering tekende pater Harrie Tullemans (Congregatie van de Heilige Geest / Spiritijnen) onder wiens leiding we de film *Testament van een missie* hebben bekeken. Een indrukwekkend tijdsdocument van missionair werkers die ontwikkelingswerkers werden en langzaam vergroeiën met mensen op diverse plaatsen in onze wereld.

• • • Kijkend over het zomerreces heen, organiseert de studiekring *Pactief* op 10 oktober een studiemiddag met René Grotenhuis. Hij zal o.a. in gaan op zijn boek *Van macht ontdaan* en de betekenis van de christelijk geloof in de huidige tijd.

In de voorgaande editie van de VPW-info is al melding gemaakt van een verkennend overleg tussen de onderdelen (de term afdelingen wordt niet meer gebruikt) Den Bosch en Limburg. Inmiddels heeft dit geleid tot de planning van een gezamenlijke studiedag komend najaar. Inzet van de dag is de ontwikkeling van traditie en pastoraat, veranderingen in de huidige tijd en hoe daar beroepshalve mee om te gaan en een blik naar de toekomst. Met name als het gaat om belangenbehartiging. Resultaten en ervaringen van de studiedag worden meegenomen t.b.v. een nadere samenwerking tussen beide onderdelen. De leden van de beide onderdelen ontvangen tijdig een uitnodiging. | Piet Linders

■ VPW Utrecht

• • • Op de ledenvergadering van 23 maart lag het voorstel voor de VPW-Utrecht op te heffen als rechtspersoon en op te gaan in de VPW Nederland. Voor zo'n besluit hadden we de instemming van 2/3 van onze leden nodig. Dat betekende concreet het ja van 90 mensen. We haalden dat aantal niet. Ter vergadering waren 32 mensen. Daarnaast waren 32 volmachten bij het bestuur ingeleverd. Ook al was dat niet genoeg, het bestuur van de VPW voelde zich zeer gesteund door de achterban, helemaal toen bij de peiling bleek dat alle aanwezigen 'ja' zouden stemmen op elk van de drie ingebrachte punten. Op 4 mei volgde de tweede algemene vergadering. Daarin vond enkel de stemming plaats. Alle 11 aanwezigen stemden toen in. Vanaf dat moment zijn we bezig met de afronding van de rechtspersoon VPW-U. Het bestuur zal voortaan een bestuurscommissie van de VPW Nederland zijn. Margreet Sanders neemt afscheid. De andere leden, Leo Geurts, Antoinette Bottenberg, Auke Poppen, Wies Sarot, Marion Korenrump en onze notuliste Christien Kantoci hebben aangegeven in principe door te willen gaan. Op onze agenda staan als eerste het maken van een huishoudelijk reglement, het protocollair gesprek met de bisschop en de ontwikkeling van activiteiten voor een nieuw seizoen.

| Marion Korenrump

■ VPW Breda

• • • **Bisschop Hubertus Ernst, een warme herinnering**

Op vrijdag 19 mei om 22.45 uur blies bisschop Hubertus Ernst zijn laatste adem uit, nog maar kort na zijn 100-ste verjaardag gevierd te hebben en ook vrij kort na zijn 75-jarig priesterjubileum op 7 juni 2016. Een veelbewogen leven is hiermee ten einde gekomen.

Voor veel gelovigen in het Bredase bisdom zal dit een rouwperiode betekenen. En zeker ook bij ons, pastorale werkers, die veelal door hem werden benoemd.

“Werk maken van je geloof”, noemde hij dat, waarin ook impliciet het beleid van het bisschoppencollege gestalte kreeg, onder leiding van kardinaal Bernardus Alfrink in de 60-er en 70-er jaren van de vorige eeuw.

Het is sindsdien wat anders gelopen. Het concept ‘lekenpastor’ is door Rome afgevoerd en het verplichte celibaat voor gewijde collega’s bleef gehandhaafd. De voortgaande secularisering in een globaliserende samenleving heeft daar alles mee te maken: je zou kunnen zeggen dat een meer verticale gemeenschapsopbouw in een turbulente samenleving minder riskant lijkt dan een horizontale.

Niettemin geeft de huidige bisschop van Breda, Jan Liesen, aan dat de secularisering van de wereldsamenleving ook kansen biedt om de dialoog met diverse levensbeschouwingen aan te gaan. Hij schrijft onder meer: “Bij zijn afscheid (in 1992 FmV) schreef mgr. Ernst al over het bouwen aan een milieu van geloof. Er bestaan initiatieven die een geloofsklimaat zichtbaar tot uitdrukking brengen: parochië-

le caritasinstellingen heten vluchtelingen welkom, voorzien daklozen van goede schoenen en betrekken eenzamen bij de gemeenschap.”¹

De bekende Tsjechische priester Tomas Halik schrijft: “Het zicht op Zacheüs wordt vandaag niet gehinderd door vijgenbladeren, maar door een muur van wapens, onrecht en haat.”² Laten we hopen dat ook de RK kerk zich zal gaan herkennen in een nieuwsgierige en zoekende “Zacheüs”. Bisschop Ernst thematiseerde die hoop meerdere malen.

De VPW-Breda geeft in haar periodiek, mei 2017, een terugblik op het leven en werken van bisschop Ernst: een verslag van de voordracht door em. prof. Toine van den Hoogen op 9 maart jl. Het thema van deze editie is ‘van herkomst naar toekomst’, waarin ook een aantal oude tradities worden gememoreerd. Wie deze editie op zijn scherm wil krijgen: fdvermeulen@home.nl is het adres.

1 Dit citaat is te lezen in de pastorale brief van bisschop J. Liesen dd 23 februari 2017, getiteld: *Wordt andere mensen, met een nieuwe visie*, p.4.

2 Tomas Halik, *Geduld met God. Twijfel als brug tussen geloven en niet-geloven*, Zoetermeer 2016-6, p.137. In dit boek wordt de figuur van de tollenaar Zacheus ten voorbeeld gesteld.

| Frans Vermeulen

■ VPW Groningen-Leeuwarden

• • • Op 14 maart hadden we een boeiende ALV met Joep de Geer. Hij werkt als geestelijk verzorger in het Medisch

Centrum Leeuwarden. Hij heeft een studie verricht naar palliatieve zorg, vooral het psychosociale en spirituele aspect ervan. We spraken met elkaar over hoe wij als pastores te maken hebben met vragen rond euthanasie en palliatieve sedatie. Wat is de rol van de pastor in verhouding tot die van de arts en de verpleegkundigen? Joep de Geer stelde dat de pastor steeds op zoek dient te gaan naar het verhaal achter de vraag (naar euthanasie). Wie is de mens die de vraag stelt? Mens, wie ben je? Ook is een goede relatie tussen artsen, verpleegkundigen en pastores van groot belang. Dit alles om een goede palliatieve zorg te realiseren.

• • • In het huishoudelijk deel van de vergadering – die uitstekend door Germa Kamsma was voorbereid en werd geleid – stemden we over de vraag dat we als VPW Groningen –Leeuwarden voortaan geen eigen rechtspersoon meer zijn, dus geen afdeling meer, maar een onderdeel van VPW Nederland. Hier stemden we mee in.

• • • Tevens hebben we afscheid genomen van Dorenda Gies als bestuurslid. Ongeveer 10 jaar heeft ze dit gedaan. Hartelijk dank hiervoor!

• • • Als (sterk verkleind) bestuur gaan we binnenkort kennismaken met de nieuwe bisschop, Mgr. Ron van den Hout. We gaan ervan uit dat de protocolaire gesprekken gewoon door zullen gaan zoals we gewend zijn. Ook willen we in de toekomst doorgaan met het organiseren van bijeenkomsten die dan door een of twee leden inhoudelijk worden voorbereid. | Wiebe Mulder

Maria in het Catharijneconvent

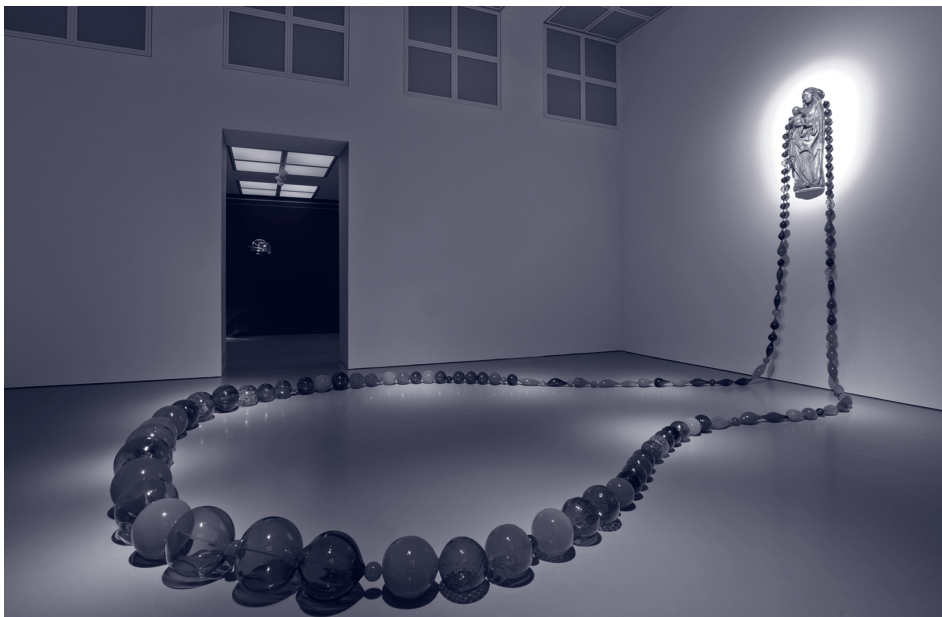
Een rode naakte vrouw, de handen gebald naast haar heupen, haar heupen naar voren gedraaid zodat je wel naar haar seksualiteit moet kijken. *De Virgin of Mercy*, een beeld van Elisabet Stienstra uit 2015, vraagt erom dat je blijft kijken. Is het provocerend, deze naaktheid? Tegelijkertijd is de blik van de vrouw neergeslagen, ingetogen. Is het kwetsbaar, deze naaktheid? Maar evengoed straalt ze kracht uit, met haar aardse rode kleur. Het is een van de beelden waar ik steeds naar terugkeer in de tentoonstelling over Maria in het *Catharijneconvent*.

Maria is geen gemakkelijke figuur voor de kerk, even onmisbaar als lastig. Onmisbaar omdat zonder haar Jezus niet geïncarneerd zou zijn. Een lastpost is ze omdat ze zich onttrekt aan de grenzen van de kerk. Mensen blijven Maria opzoeken, laten zich inspireren door haar nabijheid aan het goddelijke, laten zich troosten door haar ervaringen als moeder.

Als Maria verschijnt, dan doet ze dat bij voorkeur aan vrouwen, aan kinderen. Aan mensen dus die niet hoog op de kerkelijke ladder staan. Misschien vind ik dat wel het meest inspirerende aan

Maria: ze staat boven het gezag en de theologische dogmatiek van de kerk. Ze gaat haar eigen weg en zo bereikt ze mensen die door de kerk niet meer gezien worden.

De expositie heeft kunstwerken rond Maria gegroepeerd langs twee lijnen: de ene lijn is hoe Maria in de loop van de eeuwen is gezien, de tweede lijn is de levensloop van Maria. Het is handig om het proto-evangelie van Jacobus te lezen als je van plan bent de Maria-expositie te bezoeken. Een groot deel van de tentoonstelling is geordend als een chro-

boven: **Virgin of Mercy** (detail), Elisabet Stienstra, 2015 links: **Roosenkrans**, Maria Roosen, 2008-2016 (courtesy the artist, Galerie Fons Welters, Amsterdam and Roberto Polo Gallery, Brussel)

nologisch verslag van het leven van Maria. En wat we 'weten' van haar leven, is grotendeels gebaseerd op apocriefe bronnen en legendes waarin Maria's ouders, haar jeugd, haar huwelijk met Jozef, de kindertijd van Jezus en Maria's leven na zijn dood worden beschreven.

De tentoonstelling biedt veel kijkplezier. Indrukwekkende getuigen van vakmanschap vind ik de beide houtreliëfs van Tilman van de Borch uit de 15e eeuw: de geboorte van Maria en de geboorte van Jezus. Aangrijpend is het eveneens 15e-eeuwse beeld van de Maria van een onbekende meester, waar zij in tranen haar beide armen uitstrekt naar haar zoon aan het kruis. En ook de moderne versie van de Piëta van Zadkine doet je stil staan.

Collectie Museum Catharijnenconvent, Utrecht

Het verband met de moeder-godin wordt gelegd in de openingszaal waarin Maria tussen godinnenbeelden uit diverse tijden en culturen geplaatst is. Dit thema had ik graag meer uitgediept gezien aan de hand van beelden van de Moeder Gods, Maria als Zetel der Wijsheid, Maria als Schutzmantel-madonna en andere. De verzameling devotie-artikelen en processievaandels doet tekort aan hoe mensen zich aan haar hebben opgetrokken. Gelukkig bieden de moderne kunstobjecten, zoals de moderne verbeelding van de ontmoeting van Maria en Elisabeth in de video-opstelling *The Greeting* van Bill Viola of de Roosen-krans van Maria Roosen, zicht op wat Maria nog altijd kan betekenen voor mensen.

Tijdens de inspiratiedag die ik op 11 mei gaf voor Luce hebben de deel-nemers niet alleen de tentoonstelling bekeken. Samen hebben we oude rituelen en vergeten tradities rond Maria uit het stof gehaald en bekeken hoe zij opnieuw een rol kunnen gaan spelen in het geloofsleven.

Als u binnenkort een beeld van Maria waar voorbedebriefjes in gestopt kunnen worden, of een hek vol met lintjes ziet, dan is er waarschijnlijk een van de deelnemers aan de Luce-inspiratiedag aan de slag geweest.

Veel draagvlak voor één landelijke VPW

Op het moment dat de VPWinfo.nl bij u op de mat valt is de VPW één landelijke beroepsvereniging, de afdelingen zijn in het eerste half jaar opgeheven. Wel blijven er in de meeste bisdommen werkgroepen dan wel bestuurscommissies actief. Bij de besluitvorming in de algemene ledenvergaderingen, die overal gehouden zijn, zijn een kleine 170 leden betrokken geweest. Unaniem ondersteunen zij de opheffing van de eigen afdeling en het verdergaan in één landelijke vereniging. Dit betekent dat de VPW voor de laatste jaren van haar bestaan menskracht en middelen bundelt om ook de laatste leden nog een zo goed mogelijke belangenbehartiging te bieden.

Op 18 en 24 mei tijdens de algemene ledenvergaderingen van VPW Nederland zijn de nieuwe statuten en het huishoudelijk reglement aangenomen. Ook in de nieuwe opzet zal het landelijke bestuur een vertegenwoordiging zijn van de VPW-onderdelen uit de bisdommen in het land.

De onderdelen in de verschillende bisdommen kunnen nog steeds eigen activiteiten organiseren, het gesprek met het bisdom voeren, een periodiek uitgeven e.d. Het opheffen van de rechtspersoon houdt niet in dat alles nu stopt. Maar in die bisdommen waar het niet meer lukt om voldoende kader te vinden, daar kan volstaan worden met een vertegenwoordiger in het landelijk bestuur die jaarlijks een ledenbijeenkomst in zijn of haar bisdom organiseert.

Stap 1 op weg naar de toekomst is gezet. Nu zal het landelijk bestuur de samenwerking met een vakbond verder gaan onderzoeken om de belangenbehartiging in verdere toekomst te waarborgen. Ook bij deze stap zal het bestuur de leden uitgebreid raadplegen. Wordt vervolgd.

Triduum 'Sacrum'!

Het zou het weekend worden van de grote schermen! Zaterdagavond Ahoy (dat is één), zondagmiddag de Kuip (dat is twee) en maandagmorgen, de Coolsingel (dat is drie)!

Zaterdagavond verliep prima! Ahoy was volgestroomd voor The Grand Final van de musical Jesus Christ Superstar. Ahoy had er zin in, daarvan getuigde de bakken popcorn die naar binnen werden gesjouwd. Rotterdam had er zin in. Mijn God, mijn God, oorverdovend was het applaus toen Judas Jezus verraadde. Maar ach: langzaam maar zeker raak ook ik gewend aan de staande ovatie bij de Mattheus Passion. Er wordt dan in de Maasstad nog net niet geroepen: nog een keer! Maar eerlijk is eerlijk, Ted Neeley zong de sterren van de hemel. Heel even was ik weer dat jongetje van 14 jaar, de film, de LP.... Alles kon ik nog meezingen, mijn ogen gingen met de snelheid van een Chinese pingpong -wedstrijd van het toneel naar het grote scherm en weer terug!

Op zondag fiets ik ontspannen van Rotterdam Zuid naar Rotterdam Noord, alsof een wolk van wierook boven de kuip hangt, zo mooi ligt ze er bij. Wierook ook bij de intenties en het voorbedenboek waarin geschreven staat: "Voor Feyenoord, veel sterkte....": Quod scripsi, scripsi! Tom Poes verzin een list....: Quod scripsi, scripsi?

Na de viering meld ik me voor 24 mooie uren af, fiets door de stad. Het is feest! De wierookwolk boven de Kuip heeft

plaats gemaakt voor rood witte rook. Thuis eet ik een bak yoghurt met veel muesli (het zou weleens heel laat kunnen worden) en fiets naar het stadion. Op de middenstip een prachtige kubus met aan vier zijden een levensgroot beeldscherm. De plaats naast me blijft voor het eerst sinds jaren leeg: mijn zoon zit live bij Excelsior. Aan het begin van de wedstrijd stuurt hij mij een appje: "Het lijkt hier wel oorlog" en hij geniet! Aan het einde van de wedstrijd, stuur ik hem een appje: "Ik ga naar huis, zie je daar".

Bouwen aan de stad

Rob Lijesen

Het Triduum 'Sacrum', het Triduum van de grote schermen kwam er niet. Op de Coolsingel werden de schermen afgebroken. Achteraf had de APK-keuring van mijn auto op die maandag gewoon door kunnen gaan, had ik de afspraak bij het oogziekenhuis met mijn dochter niet hoeven te verplaatsen. Achteraf was het een gewone 8 mei....

Op het moment dat ik dit schrijf krijgen we over vier dagen een nieuwe kans: thuis tegen Heracles en sluit daarom deze column tijdelijk af. Ik ga me voorbereiden op een beloken, een uitgesteld,

een uitgerekt, een apocalyptisch slot van het Triduum 'Sacrum'!

Zondag 14 mei: een roller coaster aan emoties: Moederdag, de herdenking van het bombardement op de stad Rotterdam. Alles vraagt zijn eigen tijd en aandacht. De migranten van onze gemeenschap laten ons in de viering kennismaken met de Faya Lobi, een Surinaamse bloem die misschien nog wel meer zegt dan onze Hollandse roos. Maar omdat de Faya Lobi zelfs in Rotterdam niet te koop is, krijgt iedere vrouw toch een rode roos. De witte rozen denk ik er zelf maar bij.

Ruim op tijd zitten we in de Kuip. Precies om half drie is de aftrap. Veel zie ik niet vanwege het Bengaals vuurwerk. Wat ik wel zie is de verwoestende uithaal van Dirk Kuyt na precies 38 seconden. Ik denk: "Die gaat hoog over"... êch nie! Na 40 seconden heeft rood/wit/groen Bengaals vuurwerk bezit genomen van de Kuip. Ik vraag me af hoe ze dat spul allemaal naar binnen krijgen gesmokkeld. Mijn zoon lukt het nog niet eens om een pakje Wicky met aardbeiensmaak langs de beveiliging te krijgen. Na 45 seconden gebeurt het, gebeurt wat de Kuip zo bijzonder maakt, gebeurt wat eigenlijk niet te beschrijven is, waarvan je hoopt dat de nieuwe Kuip, hangende in de Maas, het ook zal hebben: de Kuip trilt.... Trilt als nooit te voren en ik tril, zing en dans mee. Heel even ben ik Feyenoord-supporter voor m'n lol!